ROSENDAL Backstuga under Nydala, FoF

162

ROSENDAL Torp Nydala

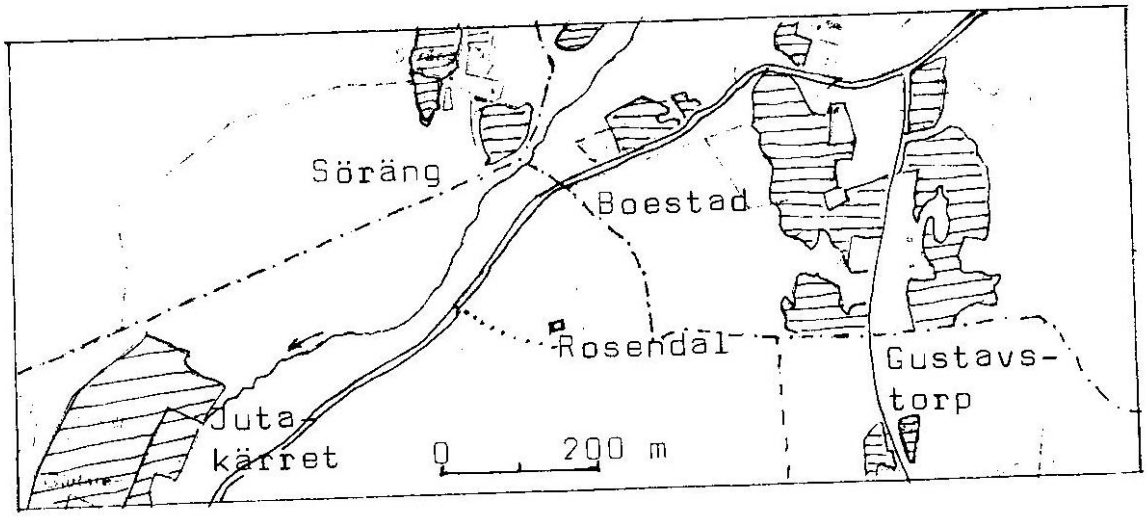

Rosendal är ett gammalt torp, känt sedan 1600-talet. Från gamla landsvägen Boestad-Nydala, 170 m från Boestadsgränsen, går en liten stig åt sydost. Efter 35 m passerar den en dal med en liten bäck, och efter ytterligare 100 m syns rester av odlingsrösen, husgrund och källare. De stora ekarna är nu ersatta av granskog

Lyckan närmast Boestad kallas Rosandera-lyckan och skogen därovan Fredgära (Fredgärdena). Tomtplatsen kallas än för "Tomtera"

Ortnamnet är naturbeskrivande. Där är så bördigt, att där väl kan tänkas ha vuxit gamla bondrosor eller åtminstone vildrosor. Men namnet kan ju också vara ironiskt menat

Rosendal ödelades 1822. Vid den tiden ödelades även ett par andra torp, Lilla Boestad 1813 och Klastorp 1817. Ägare av Nydala var då Carl Silfversparre. Han hade så många framsynta idéer, att man inte kan misstänka honom för att lägga ner torp bara för att slippa underhåll av hus. Men statarbyggnaderna på Nydala var klara kring sekelskiftet 1800, och då kanske det var bättre att ha arbetarna på gården och i nya hus än i torp, som låg så nära herrgården, att de kunde användas som betesmark. Lilla Boestad blev höhemman. Klastorp brukades till herrgården och användes som arbetarbostad. Rosendal lades öde och användes som slåtteräng

Marken på Rosendal består av brunjord, och där växer mycket hassel och blåsippor

Åbor på Rosendal

1691-1694	Sven	
1700-1702	Sven och hustrun	
1703	Jöns och hustrun	
1706-1707	änkan Anna	Isak Persson och hans broder Per Persson. 1707 erlade Isak en gåva till kyrkan och böter för otidigt sängelag
1717	Jöns	
1729	Jöns och hustrun	
1740	Arvid	
1747	Jon, ogift	

Johan Jönsson, född 1719 och död i augusti 1806 i Långö Mellangård 2:3. Gift 1751 med
Brita Persdotter, född 1731 i Skaftnäs och död 28/5 1806 i Långö Mellangård 2:3

Ingrid, född	24/3	1756	på Rosendal
Stina		1758	"
Lena	8/8	1761	"
Jöns		1768	"

Bodde från 1751 på Rosendal. Flyttade 1776 till Långö Mellangård 2:3, där han bodde 30 år. Hade haft 3 söner och 5 döttrar, varav en son - ofärdig - och 3 döttrar överlevde föräldrarna. Johan var mycket rask och hade sin styrka in i det sista
Sonen Jöns stammade och var ofärdig och kunde inte läsa.

Peter Jönsson Söderström, född 1741 i Gåeryd och död 17/1 1828 på Bastö. Gift omkring 1775 med
Stina Persdotter, född 1756 i Gåeryd och död före 1782 på Rosendal

Jöns, född		1776	på Rosendal	död späd
Stina	10/11	1779	"	
Jonas		1780	"	död späd

Peter gift andra gången 1784 med
Maja Andersdotter, född 1753 i Stora Byhult och död 12/6 1810 på Bastö

Anders, född		1784	på Rosendal	
Jonas	2/6	1786	"	död före 1791
Katarina	2/6	1786	"	
Lena	1/5	1789	"	
Jonas	14/9	1791	"	
Annika	14/9	1791	"	
Magnus	25/2	1794	"	

1770 fanns det en uppassningsdräng vid namn Peter Söderström på Viresjö i Malmbäcks sn, som Claes Hindrich Stedt då ägde. Det kan vara han, som följde med Stedt, när denne omkring 1773 flyttade till Nydala
Söderström var betjänt på Nydala 28 år och fick Rosendal på livstids förläning. Där blev han utfattig och flyttade till Bastö, som 1803 uppfördes av lagman Stedt för Söderström
Dottern Stina gift 25/7 1808 med Peter Andersson i Svensbygd, som blev utfattig och slutade sina dagar på Hörnet under Hättebo. Endast en flicka av 8 barn överlevde föräldrarna
Sonen Anders blev soldat för Skaftnäs med namnet Ström
Dottern Katarina förde en orolig tillvaro. Se Bastö
Dottern Lena gift 5/9 1812 med Johannes Håkansson Pihl från Broddatorps backstuga i Hjälmseryds sn, flyttade till Kohult i Svenarums sn och bodde till sist på Nyanäs
Dottern Annika gift 19/10 1811 med Jakob Andersson och övertog Bastö
Sonen Magnus gift 27/10 1821 med Stina Lisa Johansdotter och bodde till sist på Dungen

Mattis Bengtsson, född 23/2 1770 på Törnsberg och död 19/7 1844 i Boestad. Gift omkring 1800 med
Katarina Månsdotter, född 23/2 1773 i Hetseryd Kåragård i Hjälmseryds sn och död 29/11 1818 på Rosendal

Kajsa Lisa, född	6/1	1801	på Bäckaryd
Jonas	24/12	1802	"
Peter Magnus	22/4	1805	"
Ingeborg Lena	30/7	1808	på Rosendal
Brita Maja	26/5	1811	"
Sven	8/6	1815	"

1807 från Bäckaryd. 1822 till Boestad som arrendator.
Hustrun Katarina avled i lungsot efter en längre tids sjukdom
Både Kajsa Lisa och Jonas fick premium vid konfirmationen
Dottern Kajsa gift 28/12 1828 med Magnus Johansson i Fägerhult och flyttade till Svenstorp (Rödemosse) under Abrahamstorp, 1830 till Stora Hunnavik och 1832 till Fryele sn. De hade inga barn
Sonen Peter Magnus gift 23/6 1832 med Charlotta Katarina Johansdotter och övertog en gård i Boestad

Sedan Mattis flyttat från Rosendal utlades torpet till betesäng för Nydala herrgård

KOLPORTÖREN SVEN MATHSON

Sven Mattisson var en av de första predikanterna i Svenska Alliansmissionen. Mormor på Herrestad utsände särskilda bibelkolportörer. Dessa skulle vandra omkring i socknarna och besöka hemmen för att sprida Guds ord. Den förste utsändes 1853, den andre som var Sven Mathson - som han själv stavade namnet - utsändes i januari 1855.

Kolportörerna skulle vandra omkring 6 månader vardera och tala med folk om de eviga värdena. Sven Mathson fick sig anförtrott Kärda och angränsande socknar. Under sin vistelse på Herrestad kom han till "evangeliums klarhet och ljus"

Den 27/2 1867 antogs han som kolportör av Jönköpings Missionsförening

1860 anställdes Sven Mathson som kretspredikant i Ryssby, vartill då hörde bl a Rydaholm, Gällaryd, Mistelås, Slätthög, Moheda, Aneboda, Voxtorp, Tånnö, Dörarp, Vittaryd och Berga - som synes ett mycket vidlyftigt område. Ryssby-kretsen sände en begäran till Jönköpings Missionsförening att Sven Mathson skulle anställas i dess tjänst och att föreningens övriga predikanter skulle få besöka Ryssbykretsen med ordets förkunnande. Det bifölls endast av 3 präster och 19 lekmän

1871 var Sven Mathsons adress Värnamo och Ulås

Sven Mathson avled i Jönköping den 29 augusti 1884. Dödsannonsen infördes i Jönköpings Posten samma dag. Därav framgår, att Sven Mathson avlidit "utan föregående sjukdom". - Och i dödsrunan läses
"Swen Mathson, en af wårt lands äldsta lekmannapredikanter, afled här i staden i går förmiddag. Mathson war född 1815 i Nydala socken och lärde snickareyrket. Sedan han redan tidigt blifwit fattad af Herrens nåd började han omkring år 1845 att på wänners uppmaning hålla små andaktsstunder omkring bibelordet, hwartill hans stilla begrundande karakter och klara förstånd gjorde honom ganska lämplig. Och allt sedan dess har han fortsatt kolportörens enkla, i werlden föga aktade, kall. Sedan 1867 har M. warit en af Jönköpings missionsförenings arbetare. Mathson war en serdeles stilla och fridsam man. Der han gick fram uppstod intet buller och inga partier. De andliga föredrag, som af honom höllos, woro också enk-

la och flärdlösa samt väckte föga uppmärksamhet hos dem, som se efter stora och braskande ord; men den som förstod att uppfatta en stilla stund wid ordets klara källa och önskade njuta en sådan, han infann sig gerna wid en andatsstund, hållen af Mathsson"

Strax efteråt avled resepredikanten Per Johnsson och i Jönköpings Posten nr 86 för 1884 läses: Johnsson och Mathsson bodde här i staden i samma gård. Namnen Mattson och Johnsson höra dock ihop ej blott i döden, utan de äro förknippade med hwarandra långt tillbaka i tiden, ända sedan 1840-talet, då från egendomen Herrestad i Kärda socken af Jönköpings län ett ljus i andligt afseende utstrålade så starkt, att skenet spred sig wida omkring och gjorde stället ryktbart öfwer hela landet"

1842 predikade pigan Lisa Andersdotter från Alsarp för första gången och gav upphov till den s k "ropar-rörelsen"

1853 bildades Jönköpings traktatsällskap

1856 i januari gjordes i Jönköping ett utkast till Fosterlandsstiftelsen och den 7 maj 1856 bildades Evangeliska Fosterlandsstiftelsen i Stockholm

1858 avskaffades konventitelplakatet

1861 bildades Jönköpings Missionsförening för yttre och inre mission, grunden till nuvarande Svenska Alliansmissionen

Så nog får vi betrakta torparepojken Swen Mathsson från Rosendal som en av de första pionjärerna för en ännu bestående frikyrkorörelse

/Efter Hägg: Svenska Alliansmissionen genom hundra år. Jönköping 1953/

Information av Doris Fransson, Björkelund, vid digital torpvandringen 20211113 på Nydala Café.

Rosendal under Nydala säteri

Torpet låg öster om vägen mellan Nydala säteri och Boestad. Det var ett mycket gammalt torp, känt sedan 1600-talet. För att ta sig till Rosendal fick de som bodde där ta av från gamla landsvägen till höger och ta sig över en bäck och sedan gå uppför en ås så kommer de fram till torpet. Med andra ord var det ett svårtillgängligt torp.

Första kända brukare: Sven. 1691-1694

Nästa brukare: Sven med hustru 1700-1702. Det kan ha varit samma man som tidigare brukare.

Nästa boende som finns antecknad: änkan Anna 1706 -1607

Nästa brukare: Johan Jönsson, född 1719

Hustru Brita Persdotter, född 1731 i Skaftnäs, Nydala socken

De hade 4 Barn: Ingrid, född 1756-03-24, Rosendal

Stina, född 1758-

Lena, född 1761-08-08, Rosendal

Jöns, född 1767

Alla barnen var födda på Rosendal.

Johan Jönsson och Brita Persdotter brukade Rosendal under åren 1751-1776, dvs i 25 år. Sedan flyttade de till Långö Mellangård, idag Anders Svenssons gård, och prästen har skrivit i Johans dödsruna att han varit mycket rask i sina levnadsdagar. Hans väg från torpare till egen gård vittnar om detta. Sonen var dock sjuklig och kunde inte ta över gården.

Dottern Ingrid gifte sig och paret övertog gården i Långö i två år. Sedan flyttade de till makens föräldrahem i Staveryd. Dottern Lena, gift med Sven Persson från Byhult (Carlsnäs), övertog istället Långö Mellangård. Ingrid och Hans Johansson hade en son, Johan Hansson, som bosatte sig i Ringås. Han fick 6 barn som kom att gifta sig och bilda familj, varför släkten blev mycket stor.

Nästa brukare: Peter Söderström, född 1741.

Hans första hustru: Stina Persdotter, född 1756 i Gåeryd, Nydala socken.

Peter Söderström hade varit anställd som betjänt hos lagman Clas Hindrich Stedt och fick Rosendal i livstids förläning. Han hade tre barn tillsammans med sin första hustru men bara en av dem överlevde barnaåren.

Jöns, född 1776, Rosendal, död tidigt.

Stina, född 1779-11-10, Rosendal

Jonas, född 1780, Rosendal, död 8 dagar gammal

Det fanns också inneboende piga och dräng på torpet och Peter Söderström hade även andra barn boende hos sig. Två flickor, Ingeborg 13 år och Stina också 13 år samt Petter 17 år var skrivna hos Peter Söderström.

PeterSöderströms första hustru avled före 1782.

Peter Söderströms andra hustru: Maja Andersdotter, född 1753 i Stora Byhult (Carlsnäs), Nydala socken

Barn: Anders, född 1784, Rosendal

Jonas och Catharina, tvillingar, födda 1786-06-02, Rosendal

(Jonas död före 1791)

Lena, född 1789-05-01, Rosendal

Jonas och Annika, tvillingar, födda 1791-09-14, Rosendal

Magnus, född 1794-02-25, Rosendal

Alla Peters barn var födda på Rosendal.

Peter Söderström klarade inte sin stora familj på Rosendal. Han kom på obestånd och fick därför ett nytt torp upptaget åt sig av ägaren till Nydala Säteri, lagman Stedt. Familjen Söderström flyttade till torpet Bastö sedan det byggts 1803.

Då hade dottern Stina från första äktenskapet flyttat hemifrån. Hon gifte sig med Peter Andersson i Svensbygd. De fick tre barn, äldsta barnet var Anna Kajsa född 1808. Hon kom att bli anmoder till en stor släkt, representerad både i Sverige och Nordamerika. Hon hade 6 barn som alla gifte sig och bildade stora familjer. En av dem, Inga-Kajsa, gifte sig med Karl Johan Petersson och bodde med sin familj på Sandbäcken och Tjärbacken under Hättebo som vi berättade om vid förra torpvandringen.

Dottern Catharina, som Peter hade med andra hustrun flyttade inte med till Bastö. Hon förde ett kringflackande liv och avled på fattigstugan i Nydala.

När Peter Söderström och hans familj lämnat torpet Rosendal 1803 stod torpet tomt några år.

Nästa brukare: Mattis Bengtsson, född 1770-02-23, Törnsberg, Nydala socken.

Hustru Katarina Månsdotter, född 1773-02-23, Hetseryd Kåragård, Hjälmseryds socken.

Det var: Kajsa Lisa, född 1801-01-06, Bäckaryd, Nydala socken

Jonas, född 1802-12-24, Bäckaryd, Nydala Socken

Peter Magnus, född 1805-04-22, Bäckaryd, Nydala socken

De fick ytterligare tre barn som föddes på Rosendal:

Ingeborg Helena, född 1808-07-30

Brita Maria, född 1811-05-26

Sven, född 1815-06-08

Mattis Bengtsson och hans hustru Katarina Månsdotter kom från Bäckaryd där de tre äldsta barnen var födda. Familjen kom till Rosendal 1807. Makarna brukade torpet i 15 år och blev sedan arrendatorer i Boestad. När familjen lämnade Rosendal blev torpet öde 1822 och marken brukades som betesäng till Nydala Säteri. Ryttmästare Carl Silversparre, som då ägde torpet, befolkade inte torpet längre, kanske på grund av att han byggt statarlängor på säteriet.

Henry Renshult har berättat om Sven Mattson som blev kolportör och resepredikant för Svenska Missionsförbundet. Han var yngste son till Mattis Bengtsson och född på torpet Rosendal i Nydala. Han blev en av fyra kolportörer som började sin bana hos Emeli Petersén på Herrestad i Kärda socken. Sven flyttade runt i socknarna bland annat i Moheda, Ryssby, Gällaryd och Våxtorp där han sålde biblar och predikade för folk i hemmen. Sin sista levnadstid tillbringade han i Jönköping. Han avled 1884.

Av Mattis äldre barn har Henry Renshult beskrivit en del av dem. Resten är hittade i kyrkoböcker:

Kajsa Lisa, äldsta dottern, gifte sig med Magnus Johansson från Fägerhult. De bodde i Svenstorp och Hunnavik innan de flyttade vidare till Fryele socken. Paret hade inga barn.

Jonas gifte sig med Sara Stina Petersdotter och flyttade till torpet Södraskog under Älmhult i Fryele socken. Paret fick minst 7 barn. Enda sonen dog tidigt. Flera av döttrarna åkte till Amerika.

Peter Magnus gifte sig med Charlotta Katharina från Hylletofta och fick 3 barn. De brukade Boestad. Peter Magnus dog 1840 och blev bara 35 år. Dottern dog ogift men de två sönerna bildade familjer. Carl Johan bodde först utanför Göteborg och senare i Söderala, Gävleborgs län, där han blev kvar till sin död. Den andre sonen, Johannes August, bodde i Barnarp.

Ingeborg Lena gifte sig med Carl G Johansson från Fryele. De hade ett barn, en dotter som hette Kristina. Hon gifte sig och bodde på Gölen i Fryele socken. Hon hade många barn och som flyttade vidare till Värnamo respektive Gällaryd.

Britta Maria gifte sig med Anders Johansson och bodde först i Älmhult, Fryele socken. Sedan flyttade de till Försebo (läs som om det stavades med två s) i samma socken. Fick minst 6 barn varav en dog tidigt. Hela familjen reste till Amerika 1862.

Det är inte helt lätt att ta sig till Rosendal men om man följer GPS-positionerna som finns angivna kommer man fram till stolpen som satts upp vid husgrunden. Foto: Doris Fransson

/Sammanställt ur kyrkoböcker samt Henry Renshults böcker Folk & Fornt av Doris Fransson/ 2021-11-13